

**VERGEET
NOOIT
HET
WATER**

**VERHALEN VAN HELDEN DIE
DE WATERSNOODRAMP
VAN 1953 HEBBEN OVERLEEFD**

EEN UITGAVE VAN
WATERSCHAP HOLLANDSE DELTA

VERGEET NOOIT HET WATER

4 **SAMEN STERK
VOOR EEN VEILIGE
EN LEEFBARE DELTA**

8 **GROOT VERDRIET
EN EEN BEETJE
BLIJDSCAP**

12 **HOE POLLY DE
WATERSNOODDRAMP
OVERLEEFDE**

16 **HET CBS BRENGT
DE SCHADE IN BEELD**

20 **2.586 MENSEN
EVACUEERDEN NAAR
DORDRECHT (KAART)**

22 **DORDRECHT BIEDT
EVACUES WARM
ONDERDAK**

26 **ANJA KENT HAAR
OUDERS ALLEEN VAN
HUN TROUWFOTO**

30 **MIJN OPA VOCHT
VOOR HET BEHOUD
VAN DE DIJK**

SAMEN STERK VOOR EEN VEILIGE EN LEEFBARE DELTA

Het is hoog tijd dat Nederland de betekenis van water herontdekt bij het ordenen van de ruimte, vindt dijkgraaf Jan Bonjer. “Door de klimaatverandering staan we op een keerpunt en daarom moeten we als waterschap het land op kruipen.” De wateroverlast in Limburg van 2021 en het jongste rapport van het klimaatpanel IPCC sterken hem in die overtuiging.

Tijdens de zomer zorgden piekbuien in Limburg voor een watersnoodramp waarbij veel materiële schade ontstond. Ook in België en Duitsland stroomden rivieren en beken over, daar vielen meer dan 200 doden. Een tweede ingrijpende gebeurtenis was een nieuw rapport van het Internationale klimaatpanel IPCC: menselijk gedrag is de oorzaak van klimaatverandering en door de klimaatverandering verandert ook het weer sneller en ingrijpender.

We waren in de zomer van 2021 hard toe aan een fundamenteel andere benadering van onze ruimtelijke ordening. “Het syndroom van de maakbaarheid heeft zijn langste tijd gehad. Het water- en bodemsysteem moeten we omarmen als leidend principe bij de inrichting van ons land, om het hier ten tijde van klimaatverandering veilig en leefbaar te houden.”

Net als in 1421 bij de Sint-Elisabethsuloed verwaarloosden we ook in de aanloop naar 1953 de dijken. De waarschuwingen van deskundigen werden in de wind geslagen. Het land was in wederopbouw na WO II, woningbouw en voedselproductie stonden voorop. De dijken konden wel even wachten... “Ook nu lijkt een eendrachtig antwoord op de klimaatcrisis geen gemakkelijke opgave voor bestuurlijk Nederland.”

Voor het behoud van Nederland is een samenspel nodig van ‘harde’ techniek en ‘zachte’ natuur, vindt de dijkgraaf. Bouwen met de natuur is noodzakelijk, anders wordt veiligheid voor de lage landen onbetaalbaar. “Johan van Veen, ingenieur en één van de grondleggers van het Deltaplan, zei het al: de beste ingenieur is moeder natuur.”

Als je de verschillende rampen uit het verleden bekijkt, zie je altijd dat we meer moeten samenwerken. Dat geldt voor overheden en voor inwoners. “Samen redzaam wordt ons motto. We zetten weer standaard regenlaarzen klaar in de gang, we letten op waar we bouwen of wonen, een zolder en een te openen dakraam vinden we weer belangrijk. We leren opnieuw te leven met water in de lage landen.”

Leven met water, bouwen met de natuur heeft ook gevolgen voor het waterschapswerk. “Dat vraagt van ons om met een open blik en met creativiteit nieuwe allianties aan te gaan.” Begrippen als solidariteit, weerbaarheid en daadkracht krijgen een nieuwe inhoud. “We staan aan de vooravond van een majeure herinrichting van Nederland. Veel grote maatschappelijke vraagstukken van dit tijdsgewricht hebben betrekking op de ruimte, op onze fysieke leefomgeving: denk aan de transitie van de landbouw, de energietransitie, de opgave voor herstel van biodiversiteit, de grote woningbouwopgave, ruimtelijke adaptatie et cetera.”

SOLIDARITEIT

“We moeten solidariteit opnieuw uitvinden”, zegt hij. “Solidair met agrariërs die ervoor zorgden dat de Nederlander tegenwoordig gemiddeld nog maar 11 procent van zijn inkomen aan voedsel besteedt. Ter vergelijking: in 1850 was dat nog 70 procent. Agrariërs moeten nu hun productiewijze fundamenteel herzien; die grote opgave kan alleen slagen als samenleving en voedselproducenten een nieuw contract met elkaar sluiten.”

“Het gaat ook om solidariteit met inwoners van verzakte huizen die bij elke piekbui tientallen centimeters water in hun woonkamer hebben staan. Met woningzoekenden die met drijvende woonwijken enorm geholpen zijn. Wonen op het water is nog mooier dan aan het water.”

WEERBAARHEID

Weerbaarheid gaat ook over je burens, krijgt kracht door wederkerigheid: samen redzaam zijn. Als het water komt, zijn we er voor elkaar.

“We kunnen bij elkaar schuilen of we helpen elkaar het huis uit, op weg naar een toevluchtsoord.” Zo kunnen we van een maakbare samenleving veranderen in een veerkrachtige samenleving.

*We moeten solidariteit
opnieuw uitvinden*

DAADKRACHT

2021 en met name de zomer van dat jaar vormde een keerpunt. Het urgentiegevoel kwam er door de watersnoodramp in Limburg, België en Duitsland. Want wat als die immense hoeveelheid neerslag was terecht gekomen op een van onze Zuid-Hollandse eilanden? Ook het klimaatrapport van het IPCC, in augustus 2021, maakte indruk in brede kring. De urgentie groeide toen vlak voor het begin van het stormseizoen op 1 oktober het KNMI Klimaatsignaal 21 publiceerde: we moeten omstreeks 2100 rekening gaan houden met een stijging van de zeespiegel die wel eens boven één meter zou kunnen uitkomen.

Zo groeien we naar de overtuiging dat we samen sterk moeten staan voor een veilige en leefbare Delta. In het licht van de klimaatcrisis is dat een mega-opgave die ons aller inzet vergt. Dat klinkt misschien merkwaardig in een polariserende samenleving. Hopelijk wint het nuchtere, noodzakelijke inzicht dat water niet alleen de ruimtelijke opgaven verbindt maar ook ons, inwoners van de lage landen.

GROOT VERDRIET EN EEN BEETJE BLIJDSCAP

Jan Timmers boerde in Hooguliet op de Zalmplaat, aan de Plaatweg. De boerderij stond op een terp, ongeveer op de plaats van het huidige Metrostation Zalmplaat. In 1932 was de boerderij verbouwd en gemoderniseerd. Jan woonde er met met zijn gezin. Ze hadden 35 koeien en 10 paarden.

*In de Rampnacht is mijn
broertje Henk geboren*

Aan de andere kant van de weg, een stukje verderop, stond een dubbele arbeiderswoning. In de ene helft woonde knecht Gerrit Smits met zijn vrouw, in de andere helft knecht Jan Verheij met zijn vrouw Neeltje van Kampen en hun inwonende dochter Maria Verheij, haar man Klaas Venneman en hun vijfjarig zoontje Pieter.

Jan was al 57 jaar in dienst bij de familie Timmers. Aan de andere zijde van de even verderop gelegen Welhoeksedijk woonden Arie Verheij met zijn vrouw Hendrina Dolaar en hun vier kinderen. Arie was een zoon van Jan en Neeltje en werkte, net als zijn vader, bij Jan Timmers. Zij woonden in bij Huib Timmers, een broer van Jan Timmers sr.

Toen de polder 's nachts water begon te maken reed Jan Timmers jr. met de auto naar de arbeiderswoning en vroeg beide gezinnen mee te gaan naar de boerderij. Dat vond hij veiliger. Op dat moment waren de gezinnen al bezig hun huisraad naar zolder te brengen. Daar hadden zij de laatste wateroverlast van 1916 goed doorstaan, daarom vonden ze het niet nodig om mee te gaan.

Jan Timmers was er niet gerust op en reed naar Arie Verheij aan de Welhoeksedijk om hem te vragen zijn ouders te gaan helpen, waarvan de moeder ziekelijk was. Jan Timmers zette Arie bij de woning af en reed zelf door naar Hoogvliet om de daar wonende knechten te waarschuwen. Rond een uur of vijf braken op diverse plaatsen gaten in de dijken.

Het water steeg zo snel dat Jan Timmers zijn boerderij niet meer kon bereiken. De gezinnen in de arbeiderswoning zochten hun toevlucht op de bovenverdieping. Ook daar hielden ze het niet droog, ze moesten er stoelen op het bed zetten. Toen uiteindelijk ook de verlichting uitviel was de chaos compleet.

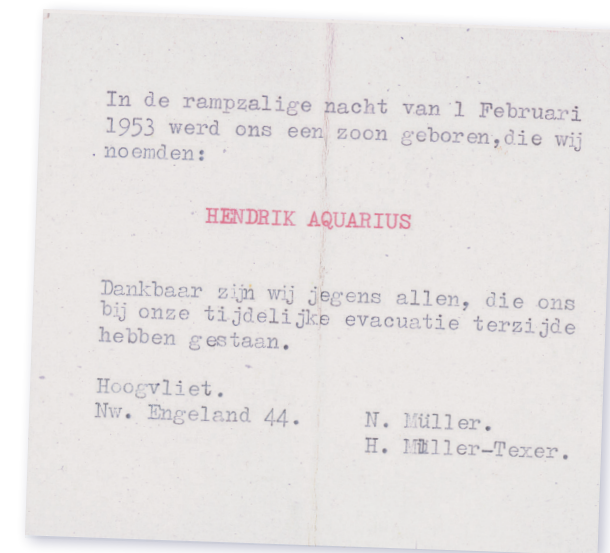
De familie Verheij probeerde op verschillende manieren de aandacht te trekken van mensen op de dijk, echter zonder resultaat. Door de kracht van het stromende water stortte een zijmuur in. Het echtpaar Smits probeerde via de dakkapel op het dak te komen, waarbij een stuk van de goot afbrak. Korte tijd later stortte ook de scheidingsmuur tussen de woningen in, Het complete dak werd losgerukt en door de hevige stroming meegevoerd, richting Neutenkade. Dat was de redding van het echtpaar.

Uit de donkere woning van de familie Verheij klonken angstige kreten om hulp. Even later werd het hele huis verzwolgen door het woeste water. Alle zes familieleden zijn daarbij verdronken. Moeder Hendrina bleef met vier jonge kinderen verslagen achter aan de Welhoeksedijk.

Hoewel het in de middag van 1 februari nog steeds erg slecht weer was, gingen Jan Vermaat en Piet van Heeswijk, die op dat moment bij hem logeerde, samen met Jan Timmers jr., met een roeiboot naar de stee waar Jan Timmers sr. en zijn vrouw Adriaantje Overgaag samen met het vee geïsoleerd waren achtergebleven. Zij troffen de koeien en paarden in de stal aan met hun koppen boven water, al het kleinvee was verdronken.

CHOCOLADEPUDDING ZONDER SLAGROOM

Op 1 februari gebeurde er verderop in de straat Nieuw Engeland iets feestelijks. Ali Muller zou die dag haar 8e verjaardag vieren, met chocoladepudding en slagroom. Maar de slagroom, waar Ali zich zo op had verheugd, verdween die ochtend met haar moeder naar een noodhospitaal op het terrein van de Bataafsche Petroleum Maatschappij (nu Shell). In de Rampnacht was namelijk haar broertje Henk geboren. Ter herinnering aan die nacht kreeg hij als tweede doopnaam Aquarius.

HOE POLLY DE WATERSNOODRAMP OVERLEEFDE

Jacob van Hennik en zijn vrouw Leuntje van Hennik – Poldervaart wonen met hun kinderen Adri, Dick en Mia in een boerderij aan de Dwarsweg in de Zuidlandse polder. Als Jacob op 1 februari 's morgens om 5 uur naar de stal gaat om zijn koeien te melken, stapt hij met zijn voeten in het water. Hij snapt meteen wat er aan de hand is en snijdt met een broodmes de touwen door waar de koeien mee vast staan.

Het kwam hoger en hoger

De koeien willen de stal niet verlaten en verdrinken jammerlijk. De twee paarden slaan wel direct op de vlucht. “De paarden waren echter niet opgewassen tegen het water”, vertelt Adri, die 7 jaar was toen het gebeurde. “Ze zwommen eerst naar de Zeedijk en wilden later weer terugkomen naar de boerderij. Maar dat hebben ze niet gehaald.” Als later die ochtend ook het kippenhok van het erf spoelt, weten ze dat het goed mis is. Het gezin vlucht naar de eerste verdieping en wacht de verdere gebeurtenissen af.

HET WATER STIJGT

Die middag is het uloed en ze zien dat het water angstwekkend stijgt. “Het kwam hoger en hoger. Op het laatst stond het water bijna bovenaan de trap. Alleen de laatste twee tredes kon je nog zien.” Het water had een hoogte bereikt van 2.20 meter. Als het nog verder zou stijgen, zouden ze via een touw aan het tuimelraam de schuur proberen te bereiken, had Jacob bedacht. “Gelukkig is het zover niet gekomen, want later zagen we dat de gevel van de schuur helemaal was verdwenen.”

In die tijd zijn er in de Zuidlandse polder nog geen nutsvoorzieningen, zoals waterleiding en elektriciteit. “In de slaapkamer stond een kan water klaar om mijn zusje te wassen, dat was toen nog een baby. Zodoende hadden we toch drinkwater”, weet Adri. Moeder Leuntje heeft ook een olielamp meegenomen en dat wordt hun redding. Ze horen buiten stemmen schreeuwen. “Hierheen, daar brandt nog licht!”, klinkt het bij vlagen boven de wind uit.

DE REDDING

Het geluid komt van een motorulet met aan het roer een Scheveningse schipper. Een Zuidlandse gids wijst de weg door de polders die in een waterulakte zijn veranderd. Zo wordt het gezin door het dakraam aan boord gehesen en ondergebracht bij een oom en tante in Geeruliet. Na een week moeten ze daar vertrekken. “Willen jullie naar Rotterdam of hier op het eiland blijven?” luidt de simpele vraag. Jacob hoeft niet lang na te denken, want hij wil op het eiland blijven. “Dus vertrokken we naar onze opa en oma in Biert. Daar was het droog gebleven.”

Na twee weken neemt Gerrit Quispel, die naast de Van Henniks woont, poolshoogte in de polder. Hij ziet dat de voorgevel van de schuur helemaal is weggeslagen, maar verder valt de schade wel mee. Vanuit de slaapkamer hoort hij het geblaf van een hond. Adri: “Het was Polly, onze hond. Die was vanuit de schuur het huis binnen gezwommen.” De hond houdt zich schuil in de slaapkamer en dat blijkt een beste plek. “Er stonden kistjes met peren en aan het plafond hingen worsten te drogen. Die worsten heeft hij te pakken gekregen en zo heeft hij het overleefd.”

POLLY

Het dier is echter zo bang en van streek dat buurman Gerrit hem met geen mogelijkheid kan meenemen. “Toen is mijn vader hem uit Biert met de boot gaan halen. Hij was zo mager, dat hij opgevouwen in een fietstas paste.” Polly krijgt zolang een plaatsje in de schuur. Maar niet voor lang, want het dier knaagt de schuurdeur kapot en meldt zich bij zijn baasje. Op dat moment is het gezin pas echt herenigd. Op 1 april 1953 is het water gezakt en keren ze terug naar de boerderij. Daar treffen ze een ravage aan. “Het hele erf zat onder een dikke laag mest. Toen kon de schoonmaak beginnen. Maar gelukkig hadden we elkaar nog.” Ook de nieuwe Farmall Mc Cormick trekker was ongedeerd gebleven.

En Polly? Die heeft na die rampzalige nacht nog vijf gelukkige jaren op de boerderij doorgebracht.

HET CBS BRENGT DE SCHADE IN BEELD

Op zondagochtend 1 februari 1953 om 4.00 uur braken overal in Zeeland de dijken. De zware noordwesterstorm in combinatie met springtij stuwde zoveel water naar binnen dat plaatsen als Oude-Tonge en Nieuwe-Tonge op Goeree-Overflakkee, het zwaarst getroffen gebied, binnen een half uur 2 tot 3 meter onder water stonden. Grote delen van Zeeland, Noord-Brabant en Zuid-Holland, tot aan Rotterdam-Zuid toe, overstromden. Ronald van der Bie van het CBS maakt de balans op van de schade.

*De ramp gaf de economie
onverwacht een oppepper*

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) was er heel snel bij met actuele statistische berichtgeving over de gemeenten in het watersnoodgebied. Acht dagen nadat het water door de dijken was gebroken, publiceerde het CBS een datarapport met referentietabellen over het rampgebied.

VOEDSELVOORZIENING

Terwijl honderden, duizenden mensen de mouwen opstroopten om door het ijskoude, kolkende water met alles wat kon drijven mensen van zolders en daken te halen en in veiligheid te brengen, waren de rekenaars van het CBS druk met het administratief tellen van mens, dier en boedel in het rampgebied. Keihard gewerkt is er in Den Haag, want al na acht dagen was de tabellenpublicatie 'Het rampgebied Zuidwest Nederland. Enkele cijfers over bevolking, woningen, landbouw, enzovoort vóór de overstroming' klaar. In het 20 pagina's tellende rapport stonden referentietabellen over de bevolking, het aantal woningen, het aantal land- en tuinbouwbedrijven, de oppervlakte cultuurgrond, de geogoste gewassen, de veestapel, het inkomen (1946) en het vermogen (1947). De tabellen konden dienen als voorlopig uitgangspunt voor de berekening van de materiële gevolgen van de catastrofe. Uit de cijfers kon afgeleid worden hoe kwetsbaar ons land was op het terrein van de voedselvoorziening. In het overstroomde gebied, waar 14 procent van alle bouwland lag, werd in 1952 bijvoorbeeld een kwart van alle tarwe, een vijfde van alle consumptieaardappelen, 40 procent van alle suikerbieten en ruim twee derde van alle uien geproduceerd.

OMVANG VAN DE SCHADE

Drieduizend exemplaren van het rapport had het CBS laten drukken en die waren snel op. Een Engelstalige editie verscheen op 13 februari. In de loop van het jaar publiceerde het bureau nog drie keer over het rampgebied, over de omvang van de materiële schade, over de economische kracht (bruto productiewaarde) van het gebied en over de verwachte hoeveelheid werk die gemoed was met het herstellen van die schade. Geschat werd dat hiervoor 138 duizend manjaren werk nodig was. De bouwnijverheid mocht bijna 0,6 miljard gulden aan werk verwachten, bijna een kwart van de jaarproductie van de sector in 1952. Op 1 februari 1954 publiceerde het CBS de definitieve opgave van het aantal slachtoffers (1.835, waaronder 144 naamloze vermisten) en het aantal evacués (72.200, stand op 1 maart 1953) in het 'Statistisch Bulletin'. Het CBS deed ook de financiële administratie van de inzamelingsactie die het Nationaal Rampenfonds organiseerde. Ruim 200.000 stortingsbewijzen heeft het bureau in de periode februari–augustus 1953 genummerd, gegroepeerd, gesorteerd, gecodeerd en op ponskaarten gezet.

LUCTOR ET EMERGO

De ramp gaf de economie onverwacht een oppepper. De hoge uitgaven die de overheid maar ook de bedrijven deden voor de schoonmaak, het herstel en de wederopbouw, leidden al in het jaar van de ramp, maar ook in de jaren daarna, tot forse bestedingsimpulsen. De economische groei in de jaren 1953–1955 was meer dan 7 procent. Die groei is naderhand niet meer geëvenaard. "De stijging van de overheidsuitgaven na de ramp haalde Nederland uit een deflatoire spiraal en zette het op een expansief pad. Als baron Von Münchhausen trokken we ons aan de haren uit de overstroomde Zeeuwse klei. Luctor et emergo. Het kan", aldus economisch onderzoeker Merijn Knibbe enkele jaren geleden.

2.586 MENSEN EVACUEERDEN NAAR DORDRECHT

(A) HOEKSCHE WAARD - 1.439

- 1 's-Gravendeel - 1.180
- 2 Mijnsheerenland - 8
- 3 Maasdam - 2
- 4 Mookhoek - 5
- 5 Numansdorp - 7
- 6 Puttershoek - 13
- 7 Goudswaard - 7
- 8 Strijen - 213
- 9 Zuid-Beijerland - 4

(B) VOORNE-PUTTEN - 17

- 10 Abbenbroek - 6
- 11 Zuidland - 11

(C) IJSSELMONDE - 20

- 12 Rotterdam - 12
- 13 Zwijndrecht - 1
- 14 H.I. Ambacht - 3
- 15 Rhoon - 1
- 16 Ridderkerk - 3

(D) GOEREE-OVERFLAKKEE - 223

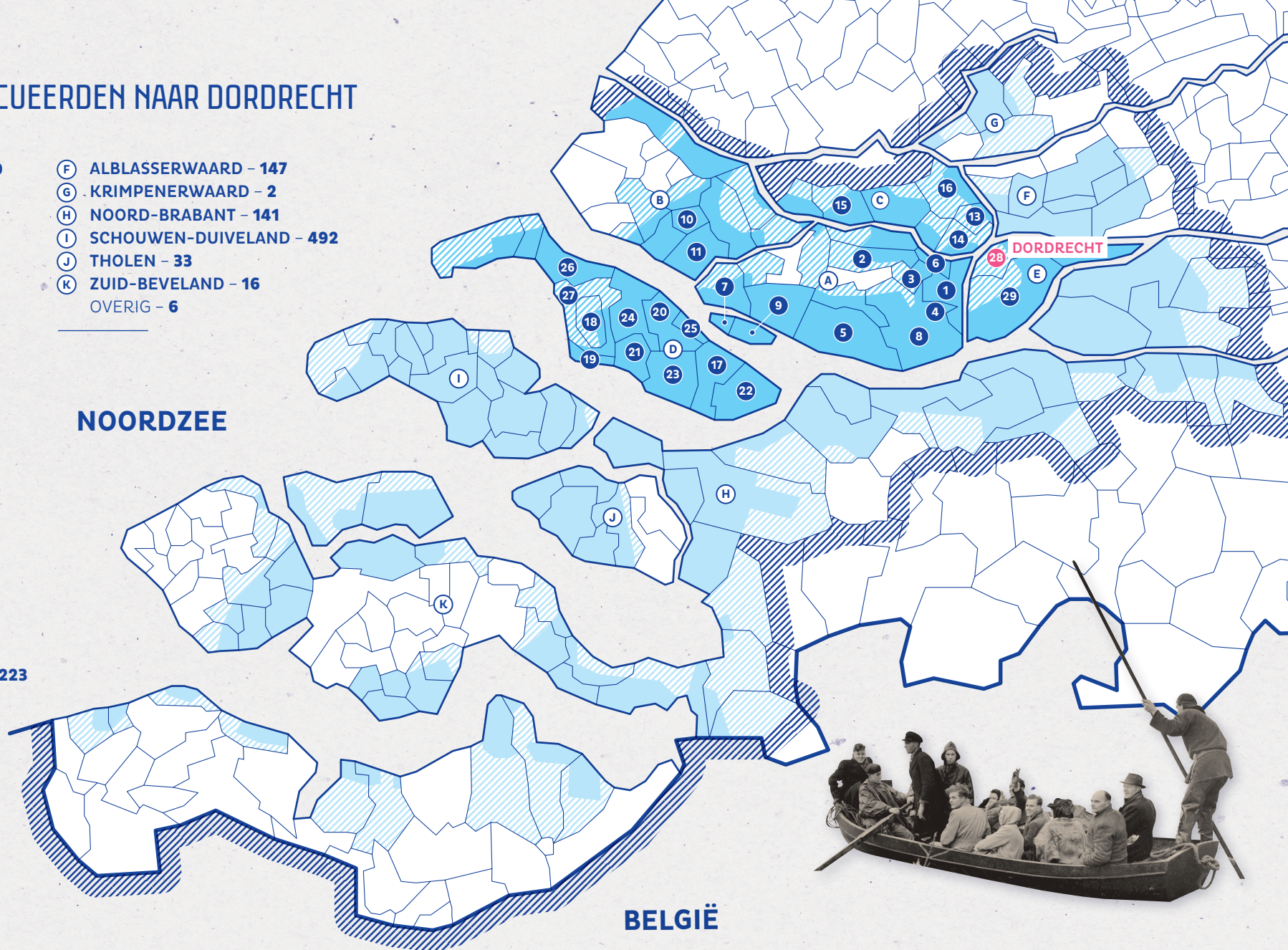
- 17 Den Bommel - 6
- 18 Dirksland - 1
- 19 Herkingen - 4
- 20 Middelharnis - 35
- 21 Nieuwe-Tonge - 15
- 22 Ooltgensplaat - 79
- 23 Oude-Tonge - 34
- 24 Sommeldijk - 34
- 25 Stad aan 't Haringuliet - 3
- 26 Stellendam - 11
- 27 Melissant - 1

(E) EILAND VAN DORDRECHT - 50

- 28 Dordrecht - 7
- 29 Dubbeldam - 43

(F) ALBLASSERWAARD - 147

- (G) KRIMPENERWAARD - 2
- (H) NOORD-BRABANT - 141
- (I) SCHOUWEN-DUIVELAND - 492
- (J) THOLEN - 33
- (K) ZUID-BEVELAND - 16
- OVERIG - 6

NOORDZEE

BELGIË

In totaal vinden **1.749** inwoners uit het werkgebied van waterschap Hollandse Delta tijdelijk onderdak in Dordrecht.

onder water

droog land

} direct getroffen gemeente

C.B.S. 39.53
7-2-'53

DORDRECHT BIEDT EVACUÉS WARM ONDERDAK

*Waar het nodig was,
werd je heen gestuurd*

Op 1 februari 1953 kondigt het Rode Kruis de alarmtoestand af. In Dordrecht komt een massale hulpverleningsactie op gang. Vanuit het Rode Kruisbureau aan de Singel gaan honderden vrijwilligers meteen aan de slag. Eén van hen is de toen 24-jarige Jan van der Velde.

“Ik was Rode Kruishelper, ik had een militaire uitrusting met een Rode Kruisembleem erop. Dat trok ik aan.” Hij krijgt opdracht om met een collega helper in de auto naar een schoolgebouw in Dubbeldam te gaan. Ze moeten de school ontruimen en inrichten als noodhospitaal. “Er kwam een vrachtwagen met bedden die allemaal nog in de originele verpakking zaten. De school is nooit gebruikt, het is niet nodig geweest.” Overall in de stad verleent Jan die dag hand- en spandiensten. “Waar het nodig was, werd je heen gestuurd.” Zo ziet hij hoe Dordrecht eraan toe is. De binnenstad staat helemaal blank, het is er een rotzooi. “In de Vriesestraat bijvoorbeeld moesten al die winkeliers de boel schoonmaken.”

ANNIE

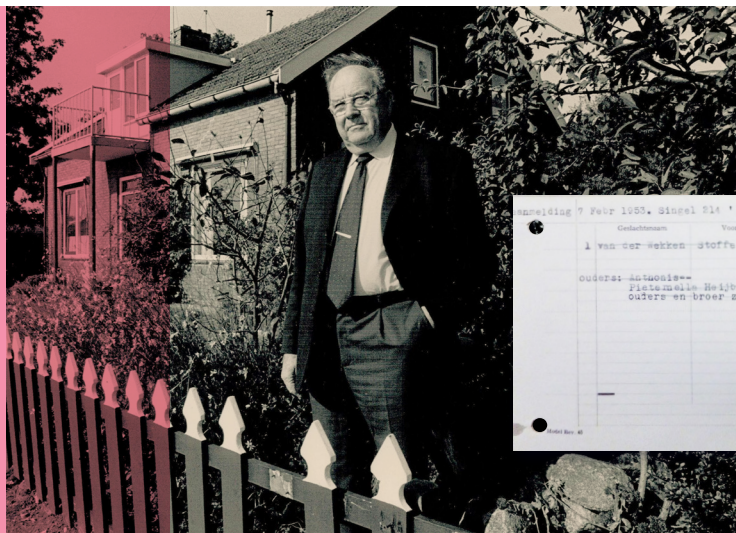
Zijn vriendin en latere echtgenote Annie van Vonderen heeft geen enkel idee hoe de stad erbij ligt. Ze werkt op de HBS in het Oranjepark, die is ingericht als een centraalpost voor noodvoorzieningen en voedsel-distributie. Daar helpt Annie bij de opvang van evacués. “Doordat je in de HBS aan het werk was, kwam je met 't andere niet in aanraking.” En als ze 's avonds om 9 uur doodmoe thuis komt, gaat ze meteen naar bed. Het beeld van de evacués zal Annie nooit vergeten. “Huilen dat ze deden. De een was een kind kwijt, de ander z'n vader. Het was verschrikkelijk.” De evacués zijn blij dat ze droog zitten, een bed hebben en met elkaar kunnen praten. Hun verblijf in de opvang is maar tijdelijk. Successievelijk worden ze ondergebracht bij Dordtse gezinnen.

STOFFEL

Eén van die evacués is Stoffel van der Wekken uit het Zeeuwse Nieuwerkerk. Hij laat zich registreren bij het Rode Kruisbureau aan de Buiten Walevest. “Die mag wel bij ons”, zegt een mevrouw. Stoffel: “Het sloeg op mij en ik vond alles best. Het bleek dat zij de vrouw was van dokter Dijkhuizen op de Singel. “Die mensen deden alles voor mij. Ik kreeg meteen een huissleutel, ik kon gaan en komen wanneer ik wilde.” In korte tijd burgert hij helemaal in. Hij doet boodschappen voor het gezin en past op de kinderen als dat nodig is. Op 7 februari schrijft Stoffel zich in als ‘Landarbeider, afkomstig uit Nieuwerkerk, verblijvende op de Singel 214’ op het zogeheten evacuatiebureau op het Beverwijksplein. “Eén keer per week kreeg je van dat bureau 2 tientjes zakgeld.”

Na vier dagen was volgens Jan en Annie het water uit de stad verdwenen. Het leven herneemt zijn gewone, alledaagse loop. De modderige straten en huizen kunnen worden schoongespoten en langzaam dunt de stroom evacués uit. Alleen al vanuit de HBS waar Annie helpt, waren toen 125.000 lunchpakketten, 100.000 koppen koffie, 70.000 kommen erwtensoep en 25.000 warme maaltijden uitgedeeld.

Tijdens de Ramp verloor Stoffel van der Wekken (1930-2009) uit het Zeeuwse Nieuwerkerk negentien familieleden. Zijn ouders en broer Pieter zijn nooit meer gevonden. Stoffel overleefde de Ramp bij toeval, omdat hij op dat moment bij zijn verloofde was. In Dordrecht verbleef hij enkele weken als evacué bij het gezin van de chirurg Roelf Dijkhuizen aan de Singel. Op 7 februari 1953 schreef Stoffel zich in bij het evacuatiebureau in als ‘landarbeider, afkomstig uit Nieuwerkerk’.

ERICA

Stoffel van der Wekken is slechts een van de vele geëvacueerden die in Dordrecht is opgevangen. Erica van Dooremalen, een archiefonderzoekster uit Dordrecht, heeft de woningkaarten van Dordrecht en Dubbeldam, dat toen nog een zelfstandige gemeente was, erop nageplozen. “Op een woningkaart werd van elke woning in de stad precies bijgehouden welke mensen er woonden. Ook alle tijdelijk bewoners, zoals evacués, staan erop vermeld.” Zo becijferde zij dat Dordrecht in de eerste dagen na de Ramp 2.586 evacués van de getroffen eilanden heeft opgevangen. “Eenderde kwam van de Zeeuwse eilanden en tweederde van de Zuid-Hollandse Eilanden. De meesten kwamen uit ‘s-Gravendeel.” In Dordrecht woonden destijds ruim 74.000 mensen.

Op de evacuatiekaarten staan de namen, geboortedata gezinssamenstelling en woonadressen genoteerd. Maar de documenten vermelden ook de opvangadressen, de duur van het verblijf en of ze daarna zijn teruggekeerd naar hun woonplaats. Dit geeft een beeld van de massale evacuatie die na de Ramp op gang kwam. De gemeente Rotterdam is bezig met het digitaliseren van de woningkaarten. De evacués die zich officieel hebben laten registreren moeten daar ook op staan.

ANJA KENT HAAR OUDERS ALLEEN VAN HUN TROUWFOTO

Elk jaar legt Anja Pollemans (70) uit Oude-Tonge bloemen bij de namen van haar ouders Dingeman en Leentje Dirx op de begraafplaats aan de Heerendijk. Ondanks haar hoge leeftijd is ze toch een van de jongste overlevenden van de Watersnoodramp. “Ik was nog maar 2 jaar toen het gebeurde en ben opgegroeid bij mijn grootouders.” Een trouwfoto is de enige tastbare herinnering die ze heeft aan haar ouders.

*Ik weet dat ik het heb
meegemaakt, maar ik kan
me er niets van herinneren*

Op zaterdag 31 januari 1953 sloeg het noodlot toe in de Julianastraat 60 in Oude-Tonge. Daar woonden Dingeman Dirkx (31), zijn vrouw Leentje (25) en hun dochtertje Anja. Een tweede kind was op komst, maar dat zou nooit het daglicht zien.

Die nacht stak een storm met orkaankracht op en het water sloeg over de dijken. “Mijn vader merkte daar niets van. Het was de vorige avond laat geworden. Hij werd wakker van geschreeuw bij de

buren”, begint Anja haar verhaal. “Hij wist niet wat er aan de hand was en dacht dat er brand was uitgebroken. Voor de zekerheid wekte hij zijn invalide zus Jeanne, die bij ons inwoonde.” Maar toen hij de deur van de kamer opende stroomde het water naar binnen.

VLUCHT NAAR HET DAK

Eerst dachten ze dat de waterleiding was gesprongen, want dat was al eens eerder gebeurd. Maar al snel drong de ernst van de situatie door.

“Ze vluchtten met z’n vieren naar de eerste verdieping en klommen later via een gammel trapje naar de zolder.” Daar ontfermde tante Jeanne zich over Anja, haar lievelingsnichtje.

“Later kwamen er mannen langs op een vlot om ons te redden”, gaat ze verder. “Mijn ouders gingen mee, maar tante Jeanne vond het te riskant en bleef met mij achter.” Het vlot bestond uit niet meer dan een paar deuren die uit de scharnieren waren gelicht.

Toen Jeanne een stoel voorbij zag drijven met een kledingstuk van Anja’s moeder, wist ze dat het niet goed zou aflopen. Haar urees werd enkele weken later werkelijkheid. “De lichamen van mijn vader en moeder waren aangespoeld en hun namen stonden op een van lijsten met slachtoffers die het Rode Kruis regelmatig uitgaf.”

WACHTEN OP REDDING

Intussen zat Anja samen met haar tante Jeanne in de dakgoot.

“De kans om het er levend vanaf te brengen was daar groter dan onder de hanenbalken van de zolder.” In bange afwachting van wat er komen ging, zagen ze half ingestorte gevels en allerlei huisraad voorbij drijven. Het was inmiddels maandag geworden.

Tegen de middag kwam er hulp uit onverwachte hoek. Enkele mannen in een roeiboot waren op zoek naar achtergebleven mensen. Ze bevrijdden Jeanne en Anja uit hun benarde positie en brachten hen naar het hoger gelegen café op de Molendijk. Onderweg zag Jeanne de zolder van het huis van haar broer en schoonzus in het water drijven. Van het huis was niets meer over.

DE HERENIGING

Vanuit het café werd Jeanne met enkele andere slachtoffers naar de Ahoyhal in Rotterdam gebracht. Dat was een opvangplaats voor evacués. Na veel omzwervingen kwam ze terug in Oude-Tonge. Ze kreeg een nieuw huisje, dat eigenlijk als bejaardenwoning was bedoeld, en werd herenigd met Anja. “Vanaf dat moment ging ik bijna dagelijks even bij haar langs.”

Anja was achtergebleven in Oude-Tonge en werd liefdevol opgenomen door haar grootouders van moederskant. Het grote leeftijdsverschil vormde nooit een probleem. “Ik wist niet beter of dat waren mijn vader en moeder. Zij hebben mij opgevoed en daar ben ik hen nog steeds dankbaar voor.”

In de loop der jaren vertelden ze Anja alles over wat er die verschrikkelijke nacht was gebeurd. “Ik weet dat ik het heb meegemaakt, maar ik kan me er niets van herinneren.” Ze heeft dan ook geen trauma’s overgehouden aan de Ramp. Wel begrijpt ze nu waar haar angst voor het water vandaan komt. “Dat heb ik onbewust toch meegekregen.”

MIJN OPA VOCHT VOOR HET BEHOUD VAN DE DIJK

Op 31 januari 1953 ziet hoofdbrandmeester Arie van Vliet het water op zich afkomen. De Molendijk in 's-Gravendeel heeft het begeven en het water rolt door de polder naar Puttershoek. 'Het was alsof een mistbank vanuit de richting 's-Gravendeel naar Puttershoek naderde. Dit was evenwel geen mist, maar een muur van water,' zo schrijft hij later in zijn verslag. Vanaf dat moment is Arie onafgebroken in touw om te redden wat er te redden valt.

*Voor mij is hij
een echte held*

Een speciaal woord van dank aan de Directie van de Coop. Beetw. Suikerfabriek te Puttershoek, die duizenden zakken, veel auto materiaal en manschappen ter beschikking stelden, het vullen en laden der zandzakken voortreffelijk organiseerde en daarnaast nog kans zag de manschappen van koffie en warm eten te voorzien, is hier zeker op zijn plaats. Ook de arbeiders uit de omliggende gemeenten en vele vrijwilligers uit vele delen van ons land hebben voortreffelijk werk verricht.

De tijden genoemd in bovenstaand verslag, moeten als bij benadering worden beschouwd, daar het juiste tijdsbegrip wel eens zoek was in die dagen.

Joke van Marion staat op de plaats waar de Blaaksedijk in 1953 op doorbreken stond. De golven hadden een gat geslagen in de dijk. Het zou niet lang duren of het water zou de polder in stromen. Zover kwam het niet, want het gat werd gedicht en de polder bleef gespaard. Onder de bezielende leiding van haar opa, hoofdbrandmeester Arie van Vliet, in het dagelijks leven timmerman te Puttershoek. “De jutten zakken kwamen van de suikerfabriek,” weet zijn kleindochter Joke. “Vanuit de brandweer had hij goede contacten met de directie.”

VERSLAG VAN RAMPNACHT

Van Vliet kon nauwelijks bevatten wat er in die februarinacht van 1953 was gebeurd. Een jaar later kroop hij achter zijn schrijfmachine en zette zijn herinneringen op papier. “Ik denk dat het voor hem ook een manier was om alle gebeurtenissen te verwerken.” Joke heeft dat nooit kunnen vragen, want haar opa overleed al toen zij nog maar 8 jaar was. Pas veel later kreeg ze van haar moeder drie getypte vellen in handen. Hierin beschrijft haar opa wat hij meemaakte in 1953 en over zijn aandeel in het behoud van de Blaaksedijk. Een reconstructie.

HET WATER STIJGT

Op zijn inspectierondes door het dorp ziet Van Vliet het water in de haven steeds verder stijgen. Het staat die avond al bijna net zo hoog als bij de stormvloed van 1916. Het moet dan nog vloed worden, maar hij maakt zich geen zorgen. ‘Daar de waterkering aan het Weverseinde geen reden tot ongerustheid gaf, werd besloten niet tot alarmering over te gaan, doch de toestand steeds te controleren.’ Later belandt hij op de Blaaksedijk in een situatie die bij hem de alarmbellen doen rinkelen.

Deze dijk overstroomt en bij de Boonsweg stroomt het water van de Oude Maas via een duiker de polder in. Als hij iets verderop, bij de boerderij van Maasdam, twee gaten in de dijk ontdekt, komt hij in actie. ‘Bij de garage van de heer De Groot, waar de telefoon nog intact was, heb ik Mijnsheerenland gebeld en gevraagd zoveel mogelijk mensen naar de Blaakschedijk te zenden.’ Midden in de nacht keert hij terug naar Puttershoek en overlegt met de burgemeester en een bestuurslid van het waterschap.

HET GAT IN DE BLAAKSEDIJK

De burgemeester heeft een groep vrijwilligers achter de hand die op afroep beschikbaar zijn voor hulp. Van Vliet dirigeert deze mannen uit het dorp naar de Blaaksedijk. ‘Toen we bij de boerderij van Maasdam arriveerden was de toestand verergerd, zodat het niet gemakkelijk was om ze aan de gang te krijgen.’ Uiteindelijk gaan ze aan de slag en krijgen de waterstroom met zandzakken onder controle. Daarna beginnen ze met het dichten van het gat. Met een gerust gevoel gaat Van Vliet naar huis om droge kleren aan te trekken. Het is dan al 1 februari.

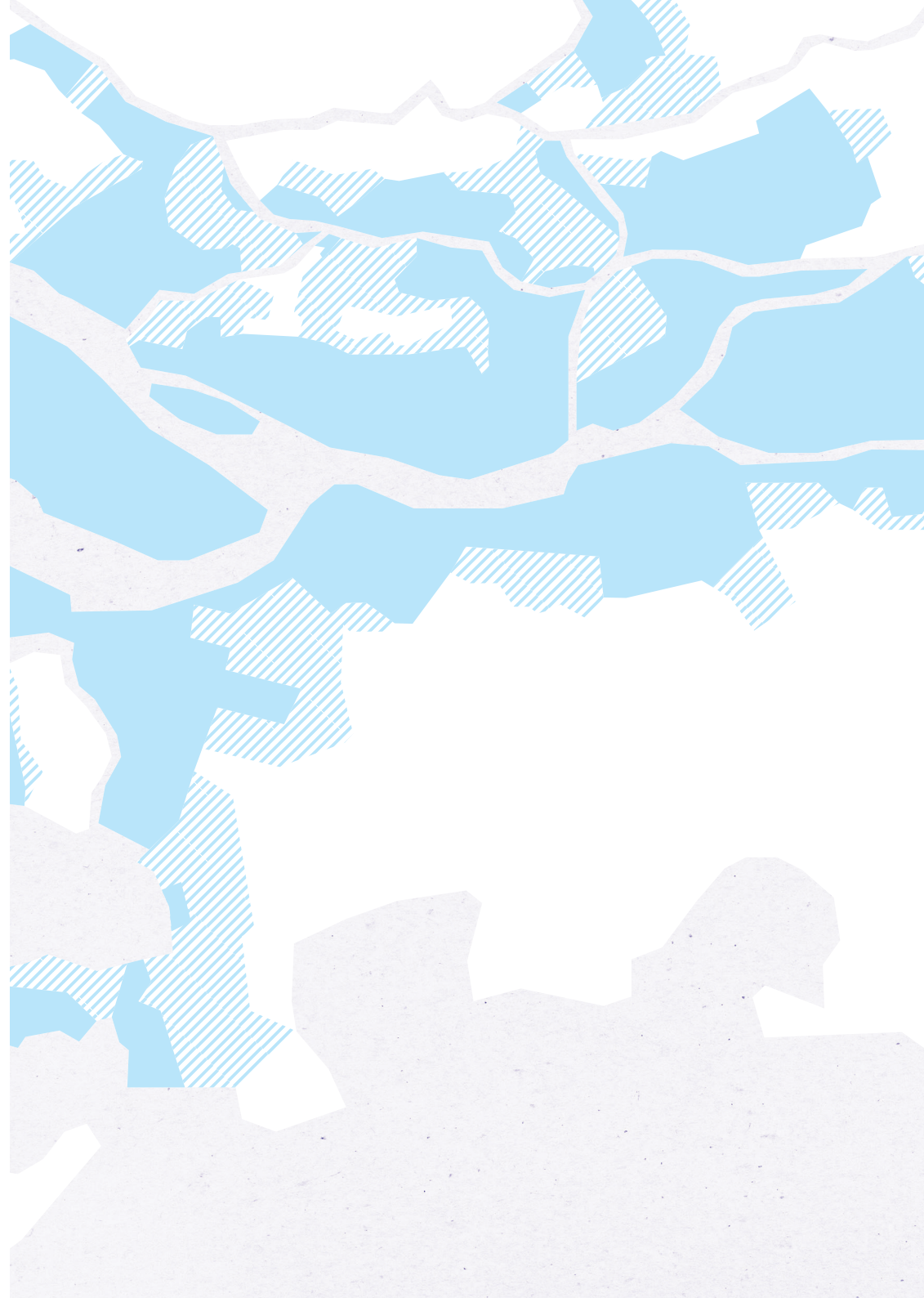
Op de terugweg naar de plek des onheils ziet hij iets vreemds. Een aantal auto's komt hem tegemoet met mannen die terugkeren naar het dorp. Eén van de chauffeurs vertelt hem dat vrijwel iedereen was vertrokken. Hij neemt een kloek besluit: ‘Ik heb de wagen toen direct teruggestuurd, evenals de mannen welke ik tegenkwam. Spoedig was de gehele ploeg dan ook weer aan den arbeid.’ 's Avonds om 8 uur zijn alle gaten gedicht en dijkwachten nemen de bewaking over. Later bleek dat er één man dacht dat hij de dijk op zijn grondvesten voelde schudden. Hij sloeg op de vlucht en de rest was hem gevolgd.

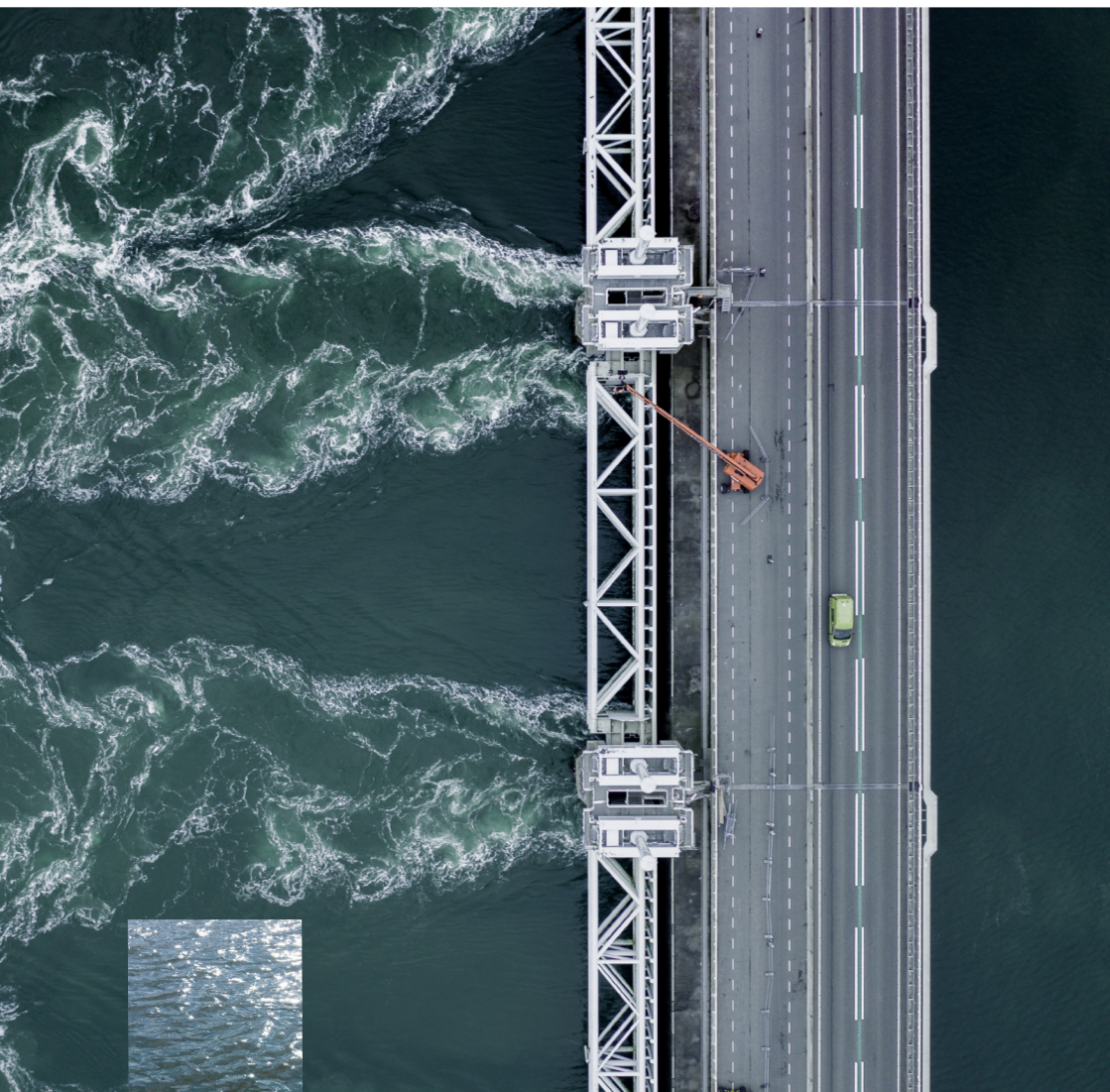
Na al die jaren is Joke nog steeds trots op haar opa. “Voor mij is hij een echte held.”

COLOFON

© 2022 waterschap Hollandse Delta

Tekst Team communicatie
Ontwerp FraaieDingen / Jeroen Peetoom
Fotografie Nick Franken Fotografie
Drukwerk ADC van der Heym

waterschap
**Hollandse
Delta**

Waterschap Hollandse Delta
Handelsweg 100, 2988 DC Ridderkerk

www.wshd.nl